

“ปราสาทระแงง” กับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

Prasat-Sat Ra-Ngaeng and Promotion of Local Cultural Tourism Surin Province

ยโสธรา ศิริภาพระภากร^{1*} สุริยา คลังฤทธิ์² และสำเริง อินทยง³

Yasothara Siriphaprapagon^{1*}, Suriya Krangrit² and Samroeng Inthayong³

Received : February 23, 2023; Revised : March 1, 2023; Accepted : March 2, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

ปราสาทระแงง กับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของ “ปราสาทระแงง” ที่เป็นโบราณสถานที่สร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู (ปราสาท-ระ-แงง) มีความสำคัญต่อของชุมชน (ปราสาท-ระ-แงง) มีบทบาทต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในฐานะเป็นสถานที่ช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ได้ มีการจัดงานประจำปีที่สำคัญ คือ การเซ่นไหว้เทพเจ้า และการจัดกิจกรรมประจำปีท้องถิ่น การรำเพื่อบูชาปราสาท การจัดกิจกรรมการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมระดับนานาชาติเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ

¹รองผู้อำนวยการสำนักงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุรินทร์ แห่งที่ 2 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์; Deputy Director of the 2nd Surin Provincial Dharma Practice Office, Wat Pa Yotha Prasit, Nok Mueang Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province, Thailand.

²นักวิชาการอิสระ บ้านศาลาสามัคคี ตำบลขบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์; Independent academician Ban Sala Samakkhi, Chob Sub-district, Sangkha District, Surin Province, Thailand.

³นักวิชาการอิสระ บ้านตะโก ตำบลโคกยาง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์; Independent Academician, Ban Tako, Khok Yang Subdistrict, Prakhon Chai District, Buriram Province, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S. and Inthayong, S. (2023). Prasat-Sat Ra-Ngaeng and Promotion of Local Cultural Tourism Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.26>

เช่น มีการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมนานาชาติ การเดินแฟชั่นผ้าไหม มีการแลกเปลี่ยนสินค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรชุมชน และการเชิญให้มีผู้ท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้ามาร่วมชมกิจกรรมทั้งนี้ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีผลทำให้ ชุมชนแถบนี้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ชุมชนจะเกิดความห่วงแหน โบราณสถานและจะร่วมกันรักษาให้คงอยู่ซึ่งมีผลต่อการรักษาสমัติชาติ และยังรักษาให้เกิด วัฒนธรรมประจำถิ่นของชุมชนด้วย

คำสำคัญ (Keywords) : ปราสาทสระแงง, การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

Prasat-Ra-Ngaeng and the promotion of local cultural tourism Surin Province mentioned the origin of "Prasat Rangaeng" which is an ancient site built in the Hindu religion (Prasat-Ra-ngang) is important to the community. (Prasat-Ra-Ngaeng) plays a role in the way of life and living as a place to help promote local cultural tourism. in the area of Surin Province There is an important annual event that is an offering to the gods. and organizing local activities dance to worship the castle organizing international art and cultural performances It is a way to promote local cultural tourism. that are useful in economic and cultural aspects, such as international art and cultural performances silk fashion walk There is an exchange of community products. Community Agricultural Products and inviting interested tourists to come and see the activities. This community has participated in activities. The community will be concerned about ancient sites and will work together to preserve them in existence, which affects the preservation of national treasures. and also maintain the local culture of the community

Keywords : Prasat-Sat Ra-Ngaeng, Local Cultural Promotion, Surin Province

บทนำ (Introduction)

ปราสาทศีขรภูมิ หรือ ปราสาทสระแงง ตั้งอยู่ข้างวัดบ้านปราสาท บ้านปราสาท ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และเป็นที่ตั้งของโบราณสถาน (สุทัศน์

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์ และสำเริง อินทยุง. (2566). "ปราสาทสระแงง" กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.26>

กองทรัพย์, 2550) และประวัติความเป็นมายาวนานหลายยุคสมัย มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าบ้านศีขรภูมิ ซึ่งเป็นบ้านปราสาทระแงง เป็นที่ตั้งของปราสาทหินซึ่งเป็นศาสนสถานตามแบบอย่างเขมร เป็นแหล่งชุมชนโบราณ จึงเป็นที่มาของปราสาทระแงง และมีภาษาพูด (ภาษาท้องถิ่น) เป็นภาษาเขมร พื้นที่สภาพทั่วไปของตำบลปราสาทระแงง เป็นที่ราบสูง ลักษณะดินเป็นดินทรายพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบโล่ง ใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกทำการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน เขตพื้นที่ด้านหน้าของปราสาทเป็นที่ตั้งของชุมชน ด้านทิศตะวันตก เป็นที่ตั้งของชุมชน และทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของวัดในชุมชนจริงไปด้านหลังปราสาทระแงงก็เป็นชุมชนเช่นกัน อาชีพหลักคืออาชีพกสิกรรม การค้าขาย และรับราชการ เป็นต้น ทุกวันนี้เป็นตำบลขนาดกลางที่มีประชากรมีจำนวนมากขึ้นในทุก ๆ ปี และเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนหนึ่งในเขตอำเภอศีขรภูมิ ของจังหวัดที่สร้างชื่อเสียงอย่างมากในปัจจุบัน

ปราสาทศีขรภูมิ หรือ ปราสาทระแงง เป็นเทวสถานในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย ศิลปะขอมแบบปาปวนและแบบนครวัด สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 17 หรือต้นสมัยนครวัด และสันนิษฐานว่าต่อมาถูกดัดแปลงให้เป็นวัดในพุทธศาสนาตามที่มีหลักฐานการบูรณะปฏิสังขรณ์ในราวพุทธศตวรรษที่ 22 ช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย ปราสาทศีขรภูมิเป็นปราสาทขนาดเล็กที่มีปรางค์หมู่ 5 องค์ ก่ออิฐไม่ถือปูน ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน โดยมีคูน้ำล้อมรอบสามด้าน รูปแบบผังจำลองลักษณะเขาพระสุเมรุอันเป็นศูนย์กลางของโลกและจักรวาล สร้างขึ้นตามรูปแบบศิลปกรรมเขมรโบราณ ตรงกับศิลปะสมัยบาปวน (พ.ศ.1550-1650) ต่อเนื่องถึงสมัยนครวัด (พ.ศ.1650-1700) ช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 -17 เพื่อเป็นศาสนสถานของศาสนา ฮินดูลัทธิไศวนิกายที่นับถือพระศิวะหรือพระอิศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุด จนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ปราสาทศีขรภูมิได้ถูกดัดแปลงให้เป็นวัดในศาสนาพุทธนิกายหินยาน (กรมศิลปากร, 2550)

ภาพที่ 1 ภายในองค์ปราสาทมีการตั้งบูชาพระพุทธรูป (ซ้าย)

ภาพที่ 2 องค์ปราสาทศิขรภูมิ หรือ ปราสาทระแงง (ขวา)

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ (2565)

จากภาพที่สองได้อธิบายถึงแผนผังหลักขององค์ปราสาทระแงง คือ ตัวปราสาทหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ประกอบด้วย ปราสาทอิฐ 5 หลัง ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน โดยมีปราสาทประธานอยู่ตรงกลาง และมีปราสาทบริวารอยู่โดยรอบทั้งสี่มุม

ภาพที่ 3 บันปราสาทแกะสลักเป็นพระศิวะร่ายรำ (ซ้าย)

ภาพที่ 4 ยอดดอกบัวส่วนยอดสุดของปราสาทระแงง (ขวา)

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2565)

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์ และสำเริง อินทยุ้ง. (2566). “ปราสาทระแงง” กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

วัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.26>

ปราสาทประธานมีทับหลังสลักเป็นรูปศิวนาฏราช (การร่ายรำของพระศิวะ) ปราสาทพระแงแห่งนี้ที่มีความงามและสมบูรณ์ที่สุดอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย ตามความเชื่อของศาสนาฮินดูนั้น เชื่อกันว่าพระศิวะจะร่ายรำตามจังหวะต่าง ๆ ซึ่งการร่ายรำนี้จะมีทั้งการสร้างและทำลายสิ่งต่าง ๆ แล้วแต่ช่วงเวลา บนแท่นมีหงส์แบก 3 ตัวอยู่เหนือเศียรเกียรติมุข มีรูปพระพิฆเนศ พระพรหม พระวิษณุ และนางปารพตี (นางอูมา) อยู่ด้านล่าง เสาประตูสลักเป็นลวดลายนางอัปสรถือดอกบัวที่มีลักษณะคล้ายกับนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา ส่วนปราสาทบริวารพบทับหลัง 2 ชิ้น ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย เป็นภาพพระกฤษณะอวตารทั้งสองชิ้น ชิ้นหนึ่งเป็นภาพพระกฤษณะฆ่าช้างและคชสีห์ ส่วนอีกชิ้นหนึ่งเป็นภาพพระกฤษณะฆ่าคชสีห์ลวดลายทับหลังที่สมบูรณ์ (เทพมนตรี ลิมปยอยม, 2550) ปัจจุบันหน้าปราสาทพระแงมักใช้เป็นพื้นที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประจำปี และงานประเพณีด้วย จึงกลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมด้านศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน องค์ปราสาทแต่ละหลังมีลักษณะเหมือนกัน คือ ตัวปราสาทก่อสร้างด้วยอิฐ หินทราย และศิลาแลง มีบันไดทางขึ้นและประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว นอกจากนี้ยังพบบ่วงอดปราสาทสลักด้วยหินทราย มีลักษณะเป็นรูปดอกบัวบานขนาดใหญ่สำหรับประดับยอดบนสุดของปราสาท ปัจจุบันจัดแสดงอยู่บริเวณใต้ต้นไม้ด้านหน้าปราสาทศิขรภูมิ (กรมศิลปากร, 2550 : 51) ภายในองค์ปราสาทจะประดิษฐานรูปเคารพ เพื่อสักการบูชา และบริเวณด้านหน้าปราสาทมักใช้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

หลักฐานโบราณคดีที่พบในปราสาทพระแง นำไปสู่การเล่าประวัติเมืองสุรินทร์

สุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นมายาวนาน จากหลักฐานทางโบราณคดี ที่พบข้อมูลในพงศาวดาร (Michel Petrotchenko, 2014) เรื่องเล่าตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา เป็นที่อยู่ของชนหลายเผ่าพันธุ์ทั้ง ไทย เขมร ลาว กวยหรือกวย ทำให้มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตัวเมืองเมืองสุรินทร์ พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์มีมนุษย์เข้ามาตั้งชุมชนแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ลักษณะชุมชนเป็นเนินดินมีคูน้ำคันดินล้อมรอบ ขนาดกว้างประมาณ 1000 เมตร ยาวประมาณ 1300 เมตร เป็นลักษณะเฉพาะของแผนผังเมืองโบราณตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นซึ่งพบทั่วไปในเขตภาคอีสานตอนล่าง กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองสุรินทร์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S, and Inthayong, S. (2023). Prasat-Sat Ra-Ngaeng and Promotion of

Local Cultural Tourism Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.26>

95 ตอนที่ 98 ลงวันที่ 19 กันยายน 2521 จากการศึกษาวิจัยการและสำรวจพบแหล่งโบราณคดีใน จังหวัดสุรินทร์ กว่า 59 แห่ง ส่วนมากเป็นชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ได้แก่ แหล่ง โบราณคดีบ้านโนนสวรรค์ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี หมู่บ้านเป็นเนินสูงเกือบ 3 เมตร พบ โบราณวัตถุได้แก่ เศษภาชนะดินเผาแบบต่าง ๆ รวมทั้งภาชนะเคลือบสีน้ำตาลแบบขอม และพบ ภาชนะที่ใช้บรรจุมีลักษณะเป็นภาชนะก้นมนขนาดใหญ่ ที่ใช้ในการฝังศพครั้งที่สองของมนุษย์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่มีอายุอยู่ในราว 2000-1500 ปี มาแล้ว (ศิริพร สุเมธารัตน์, 2554) พบ มากไปตลอดลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลางแถบจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เป็นลักษณะ ของกลุ่มวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ อำเภอศรีขร ภูมิแหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นที่ตั้งของปราสาทระแงง เป็นโบราณสถานขอม ซึ่งกรมศิลปากรมี โครงการขุดแต่ง และได้ขุดตรวจ สำรวจ ของโบราณสถาน พบหลักฐานสำคัญแสดงให้เห็นถึงการ อยู่อาศัยของมนุษย์มาก่อนจะสร้างปราสาท (กรมศิลปากร นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์, 2550 : 22) ปัจจุบันได้นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ นอกจากแหล่งโบราณคดี ทั้งสองแหล่งนี้แล้ว ยังไม่มีการขุดค้นตามหลักวิชาการในอีกกว่า 50 แห่ง อาศัยเพียงเทียบเคียงค่า อายุกับแหล่งอื่น ๆ พอสรุปได้ว่ามีอายุอยู่ในราว 2000-1500 ปีมาแล้ว จึงเป็นสถานที่ที่สำคัญอีก แห่งหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ในการสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ของคนสุรินทร์และ การอยู่อาศัยของคนในชุมชนก่อนการสร้างปราสาทในอดีต (เชษฐา ดิงสัญชลี, 2560)

พิธีกรรมบวงสรวงปราสาทระแงงประจำปีกับการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

พิธีการบวงสรวงปราสาทระแงง จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในโครงการบุญประเพณี โบราณสถานปราสาทระแงง ประชาชนชาวเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จะร่วมกันจัดทำพิธีบวงสรวง ขึ้นประจำปีทุก ๆ ปี และช่วงเทศกาลสำคัญในรอบเดือน

ภาพที่ 5 ปราสาท ระแงง อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ (ซ้าย)

ภาพที่ 6 พิธีกรรมบวงสรวง เช่นไหว้ บูชา ปราสาทระแงง (ขวา)

ที่มา : ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2565)

ภาพที่ 7 พิธีรำบวงสรวงปราสาทระแงงประจำปี (ซ้าย)

ภาพที่ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าร่วมในงานประจำปี (ขวา)

โดยความร่วมมือกันทำพิธีบวงสรวงมีการเตรียม การรำถวายตามประเพณีความเชื่อของคนในชุมชน ปราสาทระแงงเป็นโบราณสถานเก่าแก่มียุราราวกว่า 1000 ปี ทั้งยังเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ชุมชนคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ให้ความเคารพสักการะ พิธีบวงสรวงตามประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้น ประชาชนได้มีส่วนในการทำพิธีบวงสรวง เช่นไหว้ ประเพณีความเชื่อของคนในพื้นที่ เพราะปราสาทระแงง ถือเป็นโบราณสถานเก่าแก่และเป็นที่เคารพสักการะของคนในพื้นที่มาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งที่ผ่านมา ประชาชนก็ได้ร่วมกันทำพิธีบวงสรวง เพื่อเป็นการขอขมาและขอพรจาก

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S, and Inthayong, S. (2023). Prasat-Sat Ra-Ngaeng and Promotion of Local Cultural Tourism Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.26>

สิ่งศักดิ์ที่ประทับอยู่ในปราสาทพระแง มาอย่างต่อเนื่อง ในปี 2565 ที่ผ่านมานี้ได้จัดขึ้นยิ่งใหญ่กว่าทุกปีโดยได้มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ถึงประวัติความเป็นมาของปราสาท เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในโบราณสถานของชุมชน โดยการนำขององค์การบริหารส่วนตำบลปราสาทพระแง มีผู้นำชุมชน ในเขตพื้นที่ ภาคิเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน ได้มาร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ปราสาทพระแง อำเภอสรีรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ กรมศิลปากรที่ 12 นครราชสีมาได้มอบให้ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแล หากจัดกิจกรรมใด ๆ ในบริเวณปราสาท ทางตำบลจะขออนุญาตทุกครั้งเมื่อถึงเทศกาลสำคัญ เช่น จัดกิจกรรมวัน สงกรานต์ ระหว่างมีนาคม – เมษายน และงานประจำปีของอำเภอ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีหนังสือถึงกรมศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา เพื่อขอประกอบพิธีทุกครั้งไป

ด้านวิเคราะห์คุณค่าที่เกิดจากการสืบสานตำนานพันปีของปราสาทพระแงประจำปี

1. คุณค่าของปราสาทพระแง ทำให้พบว่าทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นของอำเภอ อาจเป็นสิ่งมีความรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดี โบราณสถาน ทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากการนำความโดดเด่นของพื้นที่ ให้มาพัฒนาเป็นอย่างสร้างสรรค์ในด้านประเพณีและวัฒนธรรมกับทั้งประวัติความเป็นมาที่มีมายาวนาน

2. คุณค่าที่เกิดจากความเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวชุมชนไม่กล้าทำผิด ต่อคำสั่งจะที่ให้ไว้ต่อปราสาทพระแง เทวสถานแห่งนี้เป็นอีกสถานที่หนึ่งทำให้ช่วยควบคุมจิตและพฤติกรรมได้ในระดับหนึ่งของชุมชน

3. คุณค่าด้านอิทธิพลของปราสาทพระแงพบว่ามีความสำคัญทำให้เกิดพลังในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวและเข้ามาเพื่ออธิฐานจิต โดยมีฐานคติความเชื่อในอำนาจการให้คุณและโทษในสิ่งเหนือธรรมชาติที่มองไม่เห็น และได้ปฏิบัติตาม คล้อยตาม เห็นตามด้านความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของปราสาทพระแง โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลเว้นข้อห้าม ปฏิบัติตามระเบียบ กฎ กติกา ของสังคมไม่เอาเปรียบและทำลายสาธารณสมบัติ

4. ด้านคติชนวิทยา ชุมชนในพื้นที่เขตโบราณสถาน มักให้ความเชื่อในเรื่อง ดวงวิญญาณผู้รักษาปราสาท สิ่งเหนือธรรมชาติ และพลังแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ด้านโหราศาสตร์ และศาสตร์แห่งความโชคดีด้วย การบูชาเพื่อเสริมความมั่นคงในชีวิต มนุษย์จะขึ้นไปกราบเทพเจ้า ด้วยหวังประสบผลสำเร็จ ชุมชนเองเข้ามากราบไหว้ขอพร การสร้างปราสาท เสมือนเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุ

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์ และสำเร็จ อินทยุง. (2566). “ปราสาทพระแง” กับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.26>

(สมมาตร ผลิต,2556) ที่ประดิษฐานพระผู้เป็นเจ้า มนุษย์ต้องขึ้นไปกราบบนที่สูง คือ เทวสถานที่ประทับเปรียบเสมือนขึ้นเขาไกรลาสที่ประทับของเทพเจ้า

5. ด้านเทววิทยา สามารถกล่าวได้ว่าโครงสร้างสายสัมพันธ์ของมนุษย์มีความผูกพันกับเทพเจ้า และอยู่ใกล้เทพเจ้า ด้านสายสัมพันธ์นี้เองทำให้ความเชื่อต่อเทพเจ้าที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น มนุษย์ต้องการความสำเร็จ มนุษย์จะบูชา กราบไหว้ต่อพระพิฆเนศวร เทพเจ้าด้านความสำเร็จ มนุษย์ต้องการเงินทอง ร่ำรวย มนุษย์จะบูชาพระนางลักษมีมหาเทวีแห่งเงินทอง และความร่ำรวย มนุษย์ต้องรับรู้ศิลปวิทยาการ มนุษย์จะบูชาพระแม่สุรัสวดี เทพนารีแห่งศิลปะ และวิทยาการ ด้านความรู้ เป็นต้น ดังนั้นสายสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ เทพเจ้ามักมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ในเชิงความต้องการและปรารถนาในความ สำเร็จ เทวดา พระอินทร์ พระพรหม และดวงวิญญาณต่าง ๆ ล้วนเป็นที่มาของเทววิทยา ปราสาทพระแง ประสงค์สร้างเพื่ออุทิศต่อเทพเจ้าและการบูชา องค์ปราสาทจะแกะสลักรูปเทพเจ้า หน้าบัน เช่น พระศิวะ พระนางอุมมาเทวี พระพรหม พระพิฆเนศวร พระวิษณุ และนางอัปสรผู้มีหน้าที่ร่ายรำถวายและให้ความบันเทิง ทั้งนี้ยังสละกรุปทวารบาลผู้เฝ้าประตูด้วย (สมมาตร ผลิต,2556)

6. ด้านศิลปวิทยา ได้แก่ มีพิธีกรรม และลักษณะต่างกัน เช่น การเซ่นไหว้ การบูชา พิธีบวงสรวง จะมีการรำถวาย ที่เกี่ยวข้องกับชุดแต่งกาย ท่าทางการร่ายรำ บทเพลง ด้านดนตรี กิจกรรมเหล่านี้มักจัดขึ้น ได้แก่ งานประเพณี พิธีกรรมเฉพาะกิจ การเซ่นไหว้ตามคติของชุมชน ท้องถิ่น การรำมากายหลายท่า สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากศิลาจำหลัก รูปนางอัปสร นางสาวสวรรค์ หรือ แม่นแต่ท่าทางของมหาเทวะ ก็ได้นำมาเป็นหนึ่งในท่าร่ายรำด้วยเช่นกัน เป็นต้น

7. ด้านวิถีชีวิตและข้อประพฤติ ได้แก่ ด้านระเบียบ วิธี แนวทางการปฏิบัติ ขั้นตอน องค์ประกอบ ทั้งนี้สามารถกล่าวไปถึงข้อห้าม และข้อปฏิบัติตามของกลุ่มชน ได้แก่ การแต่งกาย คำพูด กิริยาอาการแสดงความเคารพ และจารีตสำคัญบางอย่าง ของคนในชุมชน ท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม แนวทางการปฏิบัติตนที่เชื่อว่าเมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความสำเร็จ สมหวังแก่ผู้ปฏิบัติด้วย (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2542 : 17-18)

ปราสาทระแงงกับการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพที่ 9 งานประจำปีปราสาทระแงง เทศกาลงานประจำปี แสง สี เสียง และกิจกรรมที่จัดขึ้นที่มีต่อปราสาท (ซ้าย)

ภาพที่ 10 การแสดงผลภัณฑ์ชุมชน ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ (ขวา)

ปราสาทระแงงกับการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ชุมชนได้ร่วมกิจกรรม และมีแนวนโยบายในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปราสาทระแงงเป็นพื้นที่สำคัญต่อการส่งเสริมแรงดึงดูดที่มีผลต่อแสดง เป็นจุดดึงดูด ทั้งนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และจุดเชื่อมต่อสัมพันธ์ระกลุ่ม หน่วยงานราชการ องค์กรด้วย (โยธธารา ศิริภาพระภากร, 2561)

สรุป (Conclusion)

ปราสาทระแงงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ได้กล่าวถึงความมาเป็นมาของ และเป็นโบราณสำคัญของพื้นที่เขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู องค์ปราสาทแห่งนี้มีความสำคัญต่อชุมชน ทั้งนี้องค์ปราสาทระแงงแห่งนี้ยังมีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ในฐานะเป็นศาสนสถานโบราณ ที่ช่วยในการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การจัดกิจกรรม ประเพณีประจำปี เช่น กิจกรรมเช่นไหว้ปราสาทประจำปี กิจกรรมเช่นไหว้บูชาบรรพบุรุษ กิจกรรมบูชาปราสาทขอขมาและกิจกรรมตักบาตรพระสงฆ์ช่วงเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมสำคัญของชาติ เป็นต้น และยังมีกิจกรรมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปราสาทระแงงโดยตรง ได้แก่ งานประเพณีบูชาปราสาทระแงง มีการบวงสรวง บูชาต่อเทพเจ้า และการจัดกิจกรรมประจำท้องถิ่น ได้แก่ การร่ายรำบูชาแด่ ปราสาทและ

Citation : โยธธารา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์ และสำเริง อินทยุ้ง. (2566). “ปราสาทระแงง” กับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.26>

เทพเจ้า กิจกรรมเดินผ้าไหมระดับนานาชาติ กิจกรรมแสดงแสง สี เสียง สืบสานตำนานพันปี บทบาทที่เกิดจากปราสาทนี้ยังสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิด ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม เช่น มีการแลกเปลี่ยนสินค้า และการเชิญให้มีผู้ท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้ามาร่วมชมกิจกรรมและร่วมกิจกรรมด้วย ทั้งนี้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีผลทำให้ชุมชนแถบนี้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ชุมชนจะเกิดความห่วงแหนปราสาทร่วมกันรักษาไว้คงอยู่ ซึ่งมีส่วนต่อการรักษาสมบัติชาติ และยังรักษาให้เกิดวัฒนธรรมประจำถิ่นของชุมชนด้วย ด้านคติความเชื่อ การสร้างปราสาทขอมเริ่มแรกเป็นการสร้างตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เพื่อเป็นการจำลองจักรวาล โดยเฉพาะเมืองสุวรรณภูมิอะไรเป็นส่วนประกอบบ้าง ที่เห็นเด่นชัดคือการจำลองเขา ไกรลาสอันเป็นที่ประทับของพระศิวะเป็นเขาพระสุเมรุอันเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ซึ่งแต่ละส่วน ประกอบแฝงไปด้วยคติความเชื่อ ด้านเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่น ไม่ว่าจะเป็น อาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย แหล่งเรียนรู้ด้านโบราณสถาน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ ด้านสังคม ทำให้มีความสงบสุขเพราะเกิดการเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และไม่กล้าทำผิดต่อคำสัญญาที่ได้ให้ไว้ ต่อโบราณสถานนั้น ๆ ยังเป็นสถานที่เพื่อประโยชน์ทางชุมชน เช่นการจัดกิจกรรมวันสำคัญในตำบลเช่น วันสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ ปราสาทระแงงยังสะท้อนความงดงามจากสถาปัตยกรรมหน้าบันของปราสาทเอง ภาพแกะสลักนางอัปสรที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของปราสาทขอมในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ และทวารบาลเทพเจ้าผู้รักษาปราสาทและประตูปราสาท ทั้งนี้รูปทรง ตั้งปราสาท เช่นกัน ที่สร้างสรรค์ไว้ดีแล้วก่อให้เกิดสุนทรียะแก่ผู้พบเห็นทำให้ดึงดูด และกลายเป็นปราสาทแห่งหนึ่งที่สำคัญไป ทั้งนี้ยังเป็นแนวทางในการเพิ่มการรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติกลางของชุมชนและสมบัติชาติ และใช้วิถีชีวิตอย่างสอดคล้องกับชุมชน และวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์ปราสาท คุณคุณค่าและอิทธิพลที่มีต่อวิถีชีวิต ที่สามารถเป็นจุดสำคัญที่จะพัฒนา สืบสาน รักษา ต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ให้มั่นคง ยั่งยืน ต่อไปได้อย่างมีเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมศิลปากร. (2550). **ประวัติเมืองสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถานแห่งชาติกรมศิลปากร.
กระทรวงวัฒนธรรม.
กรมศิลปากร. (2550). **ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งและพับลิชชิง.

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S, and Inthayong, S. (2023). Prasat-Sat Ra-Ngaeng and Promotion of

Local Cultural Tourism Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 1(4) : 67-78;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.26>

เทพมนตรี ลิมพพยอม. (2550). (บรรณาธิการ). **เนซแซมร์ อินไทยแลนด์: หลากหลายมุมมองและเรื่องราวของปราสาทเขมรในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มิวเซียม บุคส์.

ธิบัติ บัวคำศรี. (2555). **ประวัติศาสตร์กัมพูชา หนังสือชุด "อาเซียน" ในมิติประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร, กฤษนันท์ แสงมาศ, ทิตยาวิดี อินทรากูร และพระมหาขุนทอง เขมสิริ. (2561). คุณค่าและอิทธิพลของปราสาทขอมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งสองประเทศ : กรณีปราสาทตาควายตำบลบักได อำเภอยะรัง จังหวัดสุรินทร์. ใน **การประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 9 และระดับชาติครั้งที่ 1 ระดับชาติ ในหัวข้อ “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”**. 2 -3 เมษายน 2561. หน้า 22-30. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร และสำเริง อินทยุง. (2561). อัตลักษณ์ของปราสาทขอมกับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชชมงคลสุรินทร์ ครั้งที่ 9”**. 29-31 สิงหาคม 2561. หน้า 452 -461. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุพัตรา วัชรกุล, ทิตยาวิดี อินทรากูร, กฤษนันท์ แสงมาศ และสุริยา คลังฤทธิ์. (2562). จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระหว่างสองประเทศสู่การบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ อำเภอยะรัง จังหวัดสุรินทร์. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติศรีโคตรบุนนศึกษา ครั้งที่ 1 “แลสายน้ำโขงกับงานวัฒนธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”**. 2 พฤษภาคม 2562. หน้า 635 -645. นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.

ศิริพร สุเมธารัตน์. (2554). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

เชษฐ์ ดิงสัญลี. (2560). **ประวัติศาสตร์ศิลปะ อินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบ พัฒนาการ ความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ หจก. เรือนแก้วการพิมพ์.

สุทัศน์ กองทรัพย์. (2550). **ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์**. สุรินทร์ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช. (2557). **ศิลปะเวียดและจาม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชนจำกัด (มหาชน).

Michel Petrotchenko. (2014). **Angkor temples**. the guidebook third edition. printed and bound in Thailand by armrin printing publishing Pcl.